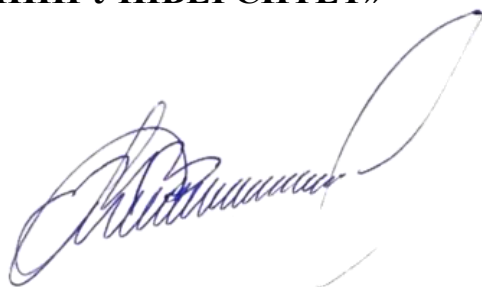

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

МОСКВИЧ ВІТАЛІЙ СТЕПАНОВИЧ

УДК 342.951(477):37.035.6

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ
ПЕРЕХОДУ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ужгород – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Закладі вищої освіти
«Міжнародний університет бізнесу і права».

Науковий керівник –

кандидат юридичних наук, доцент,
відмінник освіти України

Боровик Андрій Володимирович,

Науково-дослідний інститут публічного права,
віцепрезидент з наукової роботи.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України

Дубинський Олег Юрійович,

Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,

проректор з науково-педагогічної роботи,
економічних, юридичних та соціальних питань;

доктор юридичних наук, професор

Доненко Валерій Вікторович,

Університет митної справи та фінансів,
професор кафедри публічного та приватного права.

Захист відбудеться «13» вересня 2024 року о «10⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07 Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3 (зала вченої ради).

З дисертацією можна ознайомитися в національній бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий «13» серпня 2024 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Т.П. Попович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах повномасштабного вторгнення особливої допомоги потребують ветерани війни та члени їхніх сімей, які повинні отримувати значні гарантії від держави. Це визнана світова практика, яка спрямована на посилення соціального захисту ветеранів війни та повернення їх до умов цивільного життя. На сьогодні проблеми соціального забезпечення та реінтеграції ветеранів війни в Україні є досить актуальними та переважно пов'язані з відсутністю в державі ефективної системи переходу від військової служби до цивільного життя. Окрім цього, в державі відсутня ефективна патронатна служба, внаслідок чого має місце соціальний конфлікт між ветеранами війни та суспільством, який заважає адаптації Захисників та Захисниць держави до цивільного життя. Наявні спроби держави врегулювати ці питання за допомогою інституту помічника ветерана, який був запроваджений в окремих регіонах у рамках експерименту, вказують на значні недоліки політики держави, що також негативно позначається на розбудові системи ветеранського розвитку в Україні. Варто згадати і про проблему недостатньої залученості громадянського суспільства до процесу переходу ветеранів війни від військової служби до цивільного життя, що також гальмує розвиток відповідного напрямку державної політики. З-поміж іншого, варто наголосити на нерозвиненості практики залучення ветеранів війни до управління справами територіальних громад, в яких вони проживають, що призводить до їхньої соціальної відчуженості. Не досить осмисленим залишається досвід постконфліктного розвитку зарубіжних держав, які свого часу перебували в умовах збройного конфлікту та змогли вирішити проблему переходу ветеранів війни від військової служби до цивільного життя. З урахуванням усього вищенаведеного дослідження сфери адміністративно-правового забезпечення зазначеної системи переходу може вважатися актуальним напрямом наукового пошуку.

Окремі питання правового статусу та соціально-правового захисту ветеранів війни в різні часи досліджували: П.П. Богуцький, А.В. Боровик, В.В. Галуцько, М.І. Горбач, І.М. Грищенко, О.С. Дніпров, В.В. Доненко, О.Ю. Дубинський, К.П. Жидченко, К.С. Ізбаш, В.М. Кондратенко, І.М. Коропатнік, А.Л. Ліжєвський, Д.М. Лук'янець, В.А. Медяник, С.М. Мельник, О.В. Муза, О.І. Остапенко, В.Й. Пашинський, Р.Е. Погосян, А.О. Процько, С.І. Пташенко, М.А. Слободянюк, В.В. Сокурєнко, С.Г. Стеценко, І.М. Ткаченко, О.І. Шкуропацький та інші вітчизняні науковці. Вказані та інші вчені внесли значний вклад у розвиток науки адміністративного права. Однак у своїх наукових працях вони розглядали загальні аспекти формування відповідного напрямку державної політики без урахування сучасних потреб ветеранів війни, перспектив розбудови в державі системи переходу від військової служби до цивільного життя та тенденцій розвитку відповідної сфери правового регулювання. Наведені аргументи зумовили вибір теми дисертації, а також актуальність її наукових положень як для теоретичного

аналізу системи переходу від військової служби до цивільного життя, так і для визначення нових методологічних підходів до її розбудови у сучасних умовах збройного конфлікту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до пункту 3.5 «Правові механізми забезпечення та захисту, гарантій додержання прав і свобод людини і громадянина» Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2024–2028 роки, Розділу 8 «Рівень життя, зайнятість та соціальна підтримка населення» Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 02 червня 2021 року № 225/2021. Дослідження здійснювалося в межах планів науково-дослідної роботи кафедри адміністративного, кримінального права і процесу Закладу вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права».

Мета дослідження. Мета роботи полягає в тому, щоб на основі аналізу наукових поглядів, чинного законодавства України та практики його застосування дослідити адміністративно-правові засоби забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя. Реалізація поставленої мети зумовлює необхідність вирішити такі *задачі*:

- схарактеризувати поняття та зміст адміністративно-правових відносин у сфері переходу від військової служби до цивільного життя;
- описати адміністративно-правовий механізм забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя;
- проаналізувати стан та проблеми законодавчого забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя;
- здійснити аналіз правового статусу органів виконавчої влади, які забезпечують систему переходу від військової служби до цивільного життя;
- окреслити правовий статус органів місцевого самоврядування у системі переходу від військової служби до цивільного життя;
- проаналізувати роль інститутів громадянського суспільства в забезпеченні системи переходу від військової служби до цивільного життя;
- розглянути зарубіжні моделі формування системи переходу від військової служби до цивільного життя;
- схарактеризувати проблеми формування в Україні системи переходу від військової служби до цивільного життя та шляхи їх подолання.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері соціального захисту та реінтеграції ветеранів війни.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя.

Методи дослідження. У процесі роботи над дисертацією відповідно до поставленої мети і завдань, з урахуванням специфіки об'єкта та предмета дослідження використані загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема такі: формально-логічний застосовано під час формулювання теоретичних положень дисертації, зокрема, під час конструювання автором дефініцій понять; статистичний та системно-структурний – використано для побудови наукової класифікації суб'єктів системи переходу від військової служби до цивільного життя; метод моделювання дав змогу розробити низку пропозицій, спрямованих на вдосконалення наукових поглядів на методи та форми забезпечення переходу ветеранами війни від військової служби до цивільного життя; методи аналізу та синтезу дозволили з'ясувати сутність адміністративно-правового механізму забезпечення досліджуваної системи переходу; порівняльно-правовий використаний під час аналізу стану та проблем законодавчого забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя; методи узагальнення та прогнозування були застосовані у процесі формулювання висновків до розділів і загальних висновків до роботи загалом.

Нормативною основою дослідження є Конституція України, Закони України «Про військовий обов'язок та військову службу» від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ, «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» від 24 березня 1998 року № 203/98-ВР, «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку реалізації експериментального проекту щодо запровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя» від 19 червня 2023 року № 652, Проект стратегії формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на період до 2032 року та Операційний план дій до неї.

Інформаційною та емпіричною основою дослідження є політико-правова публіцистика, статистичні та аналітичні матеріали, довідкові видання.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є одним із перших системних досліджень теоретичних і практичних проблем адміністративно-правового забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень та висновків. Основні наукові положення, що виносяться на захист:

уперше:

– сформовано термінологічний апарат системи переходу від військової служби до цивільного життя, яка являє собою сукупність індивідуалізованих елементів, які забезпечують повноцінну реінтеграцію ветеранів війни та членів їхніх сімей до цивільного життя після звільнення ветеранів з військової служби, з метою відновлення усіх необхідних суспільних зв'язків та гарантування належних соціально-економічних стандартів якості життя;

– обґрунтовано необхідність застосування в Україні моделі «стимул–реакція» як основи законодавства про перехід від військової служби до цивільного життя, яка дозволяє забезпечити баланс інтересів ветеранів та влади; гарантувати своєчасність оновлення переліку потреб та виявлення недоліків відповідних стратегій реінтеграції; забезпечити підвищення спрямованості зусиль влади, які концентруються на конкретному результаті;

– обґрунтовано необхідність розбудови в Україні державно-громадського партнерства у системі переходу від військової служби до цивільного життя, в основі якого є залучення громадськості до практичних заходів у рамках реінтеграції ветеранів війни, а також до формування у суспільстві необхідних наративів та ідеологічних засад розвитку ветеранської політики України;

– обґрунтовано необхідність поділу проблем формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на внутрішньосистемні (пов'язані зі складнощами реінтеграції учасників усередині самої системи переходу) та зовнішньосистемні (визначаються зовнішніми чинниками, які можуть вплинути на процес впровадження в державі системи переходу);

удосконалено:

– наукові положення про механізм адміністративно-правового забезпечення, який визначено як: сукупність правових, організаційних та інших засобів формалізації, гарантування та захисту комплексу прав ветеранів війни, які вони набувають на умовах особливого правового статусу і реалізують з метою адаптації до умов цивільного життя та відновлення необхідних соціальних зв'язків через відповідні сервіси;

– теоретичні положення про суб'єктів системи переходу від військової служби до цивільного життя за рахунок їхнього поділу на суб'єктів владних повноважень, неурядових суб'єктів та вигодонабувачів (ветерани війни і члени їхніх сімей);

– вчення про організаційно-правові форми адміністративно-правового забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя за рахунок систематизації таких їх ознак: зв'язок з цілями, визначеними у системі переходу, здатність змінювати правовідносини в рамках системи переходу, зв'язок із суб'єктами системи переходу;

– позицію щодо системи правового регулювання переходу від військової служби до цивільного життя, яка представлена у вигляді сукупності засобів правового впливу держави на учасників системи переходу та уповноважених суб'єктів з метою створення належних умов для їхньої взаємодії на всіх рівнях задля отримання необхідних гарантій та забезпечення участі ветеранів війни в процесах управління громадами;

дістало подальшого розвитку:

– визначення методів адміністративно-правового забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя: сукупність засобів та способів розбудови зазначеної системи, практичного втілення її окремих організаційних форм і принципів, а також визначення правового статусу уповноважених суб'єктів;

– позиції стосовно проблем розбудови в Україні системи переходу від військової служби до цивільного життя за рахунок їхнього поділу за природою на організаційно-правові та соціально-ідеологічні;

– вчення про повноваження органів виконавчої влади у системі переходу від військової служби до цивільного життя за рахунок обґрунтування їхнього поділу на: установчі (пов'язані з організацією функціонування системи переходу), основні (пов'язані з наданням ветеранам війни та членам їхніх сімей комплексу соціально-економічних та організаційно-правових гарантій) та допоміжні (зумовлені необхідністю вирішення в рамках системи додаткових завдань);

– наукові положення про залучення громадськості до системи переходу від військової служби до цивільного життя за рахунок виділення трьох вимірів участі: залежно від масштабів залучення (загальнодержавний та місцевий); залежно від характеру співпраці (правозахисний та організаційно-гуманітарний); залежно від суб'єктів діяльності (ветеранський громадський рух та громадські організації, які утворені неветеранами війни).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення теоретико-правових уявлень про цілі та структуру системи переходу від військової служби до цивільного життя, зокрема визначення механізмів взаємодії учасників цієї системи із суб'єктами владних повноважень, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства;

– у правотворчому процесі – як концептуальна основа розробки довгострокових стратегій реінтеграції ветеранів війни та соціального захисту членів їхніх сімей, а також удосконалення вже наявних законодавчих і підзаконних актів у цій сфері;

– у сфері правозастосовної діяльності – як методологічна основа вдосконалення діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення переходу ветеранів війни від військової служби до цивільного життя;

– в освітньому процесі – під час укладання підручників, навчальних посібників та проведення занять з дисциплін «Адміністративне право», «Конституційне право», «Право соціального забезпечення», а також під час підготовки вищими навчальними закладами помічників ветеранів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, висновки й практичні рекомендації, викладені у дослідженні, було оприлюднено на науково-практичних конференціях, зокрема: «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 22–23 грудня 2023 року); «Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system» (м. Рига, Латвійська Республіка, 7–8 лютого 2024 року); «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2024 року); «The latest law developments» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 3–4 квітня 2024 року); «Актуальні питання розвитку юридичної науки

в період воєнного стану» (Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 року).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 5 статтях, з яких 4 – опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, а також у 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з основної частини (таких як вступ, три розділи, які містять вісім підрозділів, висновки), списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінок, з яких 168 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складається із 255 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, вказано на зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, грантами, визначено мету і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження, перераховано використані наукові методи дослідження, наведено аргументи щодо наукової новизни та практичного значення отриманих результатів, зазначено апробацію матеріалів дисертації, її структуру й обсяг.

Розділ 1 «Система переходу від військової служби до цивільного життя як об'єкт адміністративно-правового регулювання» складається з трьох підрозділів.

У **підрозділі 1.1 «Характеристика поняття та змісту адміністративно-правових відносин у сфері переходу від військової служби до цивільного життя»** детально проаналізовано структуру та особливості адміністративних правовідносин, які виникають у процесі реінтеграції ветеранів війни в рамках відповідної системи переходу від військової служби до цивільного життя.

Зазначено, що для ветеранів війни актуалізуються такі сфери, в межах яких формуються особливі адміністративно-правові відносини: отримання від держави належних соціально-економічних гарантій, медико-соціальна адаптація, відновлення ментального здоров'я, вирішення питань, пов'язаних з працевлаштуванням, підвищенням кваліфікації, перенавчанням, а також отримання освіти, забезпечення житлом, отримання необхідної правової допомоги.

Доведено, що перехід від військової служби до цивільного життя здійснюється на підставі діяльності уповноважених органів влади та посадових осіб через процес змін і трансформацій, які позиціонуються як результат діяльності вказаних суб'єктів у безпосередній взаємодії із самими учасниками системи переходу. Аргументовано, що зазначена система переходу виступає об'єктом адміністративно-правової охорони як на рівні методології, так і на рівні цілей і очікуваних результатів.

Систематизовано такі особливості системи переходу від військової служби до цивільного життя: переважна роль засобів соціального захисту ветеранів, які, повертаючись до цивільного життя, стикаються з численними проблемами соціального характеру; усі засоби соціального захисту реалізуються уповноваженими суб'єктами в рамках особливого механізму; правові відносини в рамках системи переходу мають адміністративно-правовий характер.

У підрозділі 1.2 «Адміністративно-правовий механізм забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя» констатовано, що в рамках системи переходу від військової служби до цивільного життя формується комплекс специфічних прав ветеранів війни, реалізація яких допомагає їм адаптуватися та відновити необхідні соціальні зв'язки.

Доведено, що адміністративно-правовий механізм системи переходу від військової служби до цивільного життя наділений здатністю впливати на відповідні адміністративно-правові відносини через систему уповноважених суб'єктів та їхні окреслені повноваження. Зазначено, що метою вказаного механізму є унормування та врегулювання управлінського впливу в рамках конкретно визначених напрямів державної політики, що відбувається шляхом поєднання елементів механізму в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності уповноважених суб'єктів.

Аргументовано, що адміністративно-правовий механізм забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя пов'язаний з трьома ключовими елементами, такими як: державне управління у сфері соціального захисту населення, державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, конституційні права ветеранів війни.

Запропоновано включити до системи оцінки ефективності переходу від військової служби до цивільного життя такі критерії, як: кількість учасників системи переходу, які залучені до роботи в органах місцевого самоврядування та дорадчо-консультативних органах; кількість інститутів громадянського суспільства, які були зареєстровані ветеранами війни задля захисту колективних інтересів; кількість громадських об'єднань, залучених державою до реалізації заходів, передбачених системою переходу; кількість випадків домашнього насильства у сім'ях учасників системи переходу.

У підрозділі 1.3 «Стан та проблеми законодавчого забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя» зазначено, що законодавче забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя відбувається в рамках правового регулювання через правотворчу, правозастосовну та правоохоронну діяльність.

Обґрунтовано, що правотворчий вид діяльності пов'язаний з розробкою та санкціонуванням норм права, в яких формалізовані питання правового статусу учасників системи переходу та їхніх прав; правозастосовний вид діяльності полягає у реалізації владними інституціями своїх повноважень у процесі здійснення ветеранами війни та членами їхніх сімей переходу від військової служби до цивільного життя; правоохоронний вид діяльності характеризується через контроль та нагляд за законністю в рамках системи переходу, а також захистом ветеранами війни та членами їхніх сімей передбачених законодавством прав.

З'ясовано, що ознаками рівнів правового регулювання системи переходу від військової служби до цивільного життя є: взаємозалежність (кожен з окреслених рівнів залежить один від одного, зокрема в частині визначення пріоритетних цілей); взаємозумовленість (досягнення очікуваних результатів можливе лише за умов поєднання та логічного продовження окреслених рівнів); ієрархічність (присутня чітка відмежованість нормативно-правових актів); структурованість (проявляється у спеціалізації окремих нормативно-правових актів у рамках системи переходу).

Систематизовано такі чинники, які впливають на розвиток сфери правового регулювання системи переходу від військової служби до цивільного життя: наявність політичної волі, ресурсний потенціал влади, консолідованість ветеранської спільноти, узгодженість дій законодавчої та виконавчої влади, модернізація та адаптація законодавства, спроможність територіальних громад.

Розділ 2 «Правовий статус суб'єктів забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Аналіз правового статусу органів виконавчої влади, які забезпечують систему переходу від військової служби до цивільного життя» вказано, що провідне місце у системі переходу від військової служби до цивільного життя займають суб'єкти владних повноважень, зокрема органи виконавчої влади різного рівня, які тільки відповідають за її створення та ефективне функціонування.

Сформовано перелік органів виконавчої влади, які будуть задіяні в рамках системи переходу, до якого увійшли: Міністерство у справах ветеранів України, Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство економіки України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство аграрної політики України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки. Детально схарактеризовано правовий статус та повноваження зазначених органів виконавчої влади.

У підрозділі 2.2 «Характеристика правового статусу органів місцевого самоврядування в системі переходу від військової служби до цивільного життя» зазначено, що ефективна реінтеграція ветеранів війни та допомога членам їхніх сімей неможлива без участі місцевої влади, яка на рівні окремих територіальних громад забезпечує найбільш важливі сфери суспільного життя.

Доведено, що установчі повноваження органів місцевого самоврядування в рамках системи переходу полягають у створенні місцевою владою на рівні територіальних громад різних структур, які надають послуги ветеранам війни або забезпечують реалізацію реінтеграційних заходів. Зазначено, що розпорядчі повноваження місцевої влади у цій сфері передбачають використання місцевою владою усіх можливостей для підтримки та реінтеграції ветеранів війни і членів їхніх сімей через належне інформаційно-аналітичне, методологічне та ресурсне забезпечення переходу від військової служби до цивільного життя.

Встановлено, що комунікативні повноваження органів місцевого самоврядування у системі переходу дозволяють розширювати власні функціональні можливості за рахунок залучення потенціалу інших, різних за статусом та походженням суб'єктів, що забезпечує розбудову співробітництва територіальних громад, яка сприяє підвищенню ефективності заходів у рамках системи переходу. Доведено, що бюджетно-фінансові повноваження місцевої влади необхідні на етапі фінансування витрат на соціальну допомогу та підтримку учасників системи переходу і полягають у розподілі або перерозподілі бюджетних надходжень, а також залученні і використанні коштів міжнародної фінансово-кредитної допомоги.

Констатовано, що форми діяльності місцевої влади є практичним втіленням її повноважень і надають останнім спрямованості, ефективності та функціональності, а у системі переходу ці форми дозволяють досягти стратегічних цілей та пов'язати учасників системи з громадами на рівні залучення до прийняття управлінських рішень та отримання гарантій від держави. Обґрунтовано, що зазначені організаційно-правові форми впливають як на учасників системи переходу, так і на самі органи місцевого самоврядування, створюючи при цьому передумову для виникнення відповідних правовідносин, в яких візуалізовані їхній об'єкт, суб'єкти та зміст.

У підрозділі 2.3 «Роль інститутів громадянського суспільства в забезпеченні системи переходу від військової служби до цивільного життя» наголошено, що в рамках системи переходу існує двовимірність, яка передбачає співпрацю інститутів громадянського суспільства з владою та громадами в рамках двох вимірів, однак ця взаємодія може бути індивідуалізована за масштабами, характером та суб'єктами.

Доведено, що, окрім соціальної адаптації, громадськість повинна бути дотичною до вирішення більш глобальних проблем реінтеграції ветеранів війни, наприклад, формування можливостей брати участь в управлінні територіальними громадами. Акцентовано увагу на необхідності залучення громадськості до вшанування ветеранів війни та формування національної пам'яті, що вимагає виокремлення сфер взаємодії суб'єктів владних повноважень та громадськості у системі переходу від військової служби до цивільного життя.

Аргументовано, що розбудова в Україні громадянського суспільства є вкрай необхідною з огляду на потребу: збалансування інтересів держави та учасників системи переходу; надання ветеранській спільноті функціональних можливостей впливати на управлінські рішення; створення умов для ефективного захисту ветеранами війни та членами їхніх сімей власних прав; розбудови системи якісних гарантій учасників системи переходу, сформованої під їхні ключові проблеми; залучення громадськості до управління територіальними громадами; розширення ресурсних можливостей ветеранської спільноти за рахунок залучення додаткових фінансових ресурсів від держави та міжнародних донорів.

Обґрунтовано, що інститути громадянського суспільства мають бути обов'язково залучені до таких напрямів роботи: організаційно-підготовчого, процедурно-практичного та ціннісно-ідеологічного, в рамках яких буде сконцентрована найбільш активна діяльність суб'єктів владних повноважень. Наголошено, що саме в цих напрямках буде розкриватися суть системи переходу від військової служби до цивільного життя та візуалізуватися ключові потреби її учасників.

Розділ 3 «Напрями розбудови системи переходу від військової служби до цивільного життя» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Аналіз зарубіжних моделей формування системи переходу від військової служби до цивільного життя» досліджено досвід розбудови системи переходу від військової служби до цивільного життя у: Сполучених Штатах Америки, Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, Державі Ізраїль, Федеративній Республіці Німеччина, Республіці Польща, Французькій Республіці, Канаді, Данії, Королівстві Швеція. Акцентовано увагу на позитивному досвіді зазначених країн, який можна схарактеризувати як конструктивні та ефективні практики реінтеграції ветеранів війни, які апробовані країнами світу, довели свою результативність, і дозволити досягти поставленої мети.

Констатовано, що зарубіжний досвід розбудови системи переходу від військової служби до цивільного життя є досить неоднозначним, а кількість збройних конфліктів, з якими стикалася країна та, відповідно, кількість ветеранів війни не є показником ефективності системи переходу. Аргументовано, що на сьогодні Україна рухається цивілізованим шляхом та має всі шанси створити унікальну людиноцентричну систему переходу, яка буде прийнята ветеранами війни та членами їхніх сімей.

Встановлено, що з позиції зарубіжних і вітчизняних учених система переходу від військової служби до цивільного життя повинна бути функціональною, багатокомпонентною, людиноцентричною, ефективною та цілеспрямованою. Зазначено, що вказана система повинна формуватися на основі ідентифікації психологічного стану учасників, який визначає рівень сприйняття заходів з реінтеграції.

У підрозділі 3.2 «Проблеми формування в Україні системи переходу від військової служби до цивільного життя та шляхи їх подолання» запропоновано проблеми формування системи переходу від військової служби до цивільного життя поділити на дві групи: внутрішньосистемні (пов'язані з певними складнощами реінтеграції учасників усередині самої системи переходу) та зовнішньосистемні (визначаються зовнішніми чинниками, які можуть вплинути на процес впровадження в державі системи переходу).

Аргументовано, що перспективним напрямом є створення онлайн-платформ для комунікації влади і ветеранської спільноти з метою систематизації потреб останньої та подальшого їх включення у систему переходу. Наголошено на необхідності розбудови в Україні багаторівневої моделі оцінки потреб ветеранів війни: від місцевого і регіонального до загальнодержавного. Відзначено, що окремі потреби можуть бути формалізовані на рівні регіональних програм підтримки учасників системи переходу. Зазначено, що розбудова в Україні системи переходу від військової служби до цивільного життя є досить актуальним напрямом спільної діяльності влади та громадськості.

ВИСНОВКИ

У дисертації в результаті проведеного ґрунтовного теоретико-правового аналізу адміністративно-правового забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя було виявлено низку теоретичних та практичних завдань, пов'язаних з правовим забезпеченням зазначеної системи та розбудови системи державно-приватного партнерства у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, а також запропоновано шляхи відповідної державної політики. Ключові висновки цього дисертаційного дослідження, що розширюють і доповнюють представлені на захист положення наукової новизни, полягають у такому:

1. Запропоновано під системою переходу від військової служби до цивільного життя розуміти сукупність індивідуалізованих елементів, які забезпечують повноцінну реінтеграцію ветеранів війни та членів їхніх сімей до цивільного життя після звільнення ветеранів з військової служби, з метою відновлення усіх необхідних суспільних зв'язків та гарантування належних соціально-економічних стандартів якості життя.

Запропоновано під адміністративно-правовими відносинами у сфері переходу від військової служби до цивільного життя розуміти врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, які складаються між суб'єктами владних повноважень і ветеранами війни в рамках реалізації державної політики у сфері соціально-правового захисту та реінтеграції останніх до умов цивільного життя.

2. Запропоновано під адміністративно-правовим механізмом забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя розуміти сукупність правових, організаційних та інших засобів формалізації, гарантування та захисту комплексу прав ветеранів війни, які вони набувають на умовах особливого правового статусу, і реалізують з метою адаптації до умов цивільного життя та відновлення необхідних соціальних зв'язків через відповідні сервіси. Детально схарактеризовано такі елементи цього механізму, як: методологія системи переходу від військової служби до цивільного життя; уповноважені суб'єкти системи переходу від військової служби до цивільного життя; організаційно-правові форми в рамках системи переходу від військової служби до цивільного життя; система критеріїв оцінки ефективності системи переходу від військової служби до цивільного життя.

Запропоновано під методами адміністративно-правового забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя розуміти сукупність засобів та способів розбудови зазначеної системи, практичного втілення її окремих організаційних форм і принципів, а також визначення правового статусу уповноважених суб'єктів.

3. Запропоновано під суб'єктом системи переходу від військової служби до цивільного життя розуміти учасника правовідносин, який на основі законодавчо визначеної компетенції та повноважень забезпечує практичну реалізацію організаційно-правових форм у рамках системи переходу, зумовлених необхідністю гарантування інтересів держави та суспільства у сфері соціально-економічного захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей. Аргументовано поділ вказаних суб'єктів на три основні групи, такі як: суб'єкти владних повноважень; неурядові суб'єкти; вигодонабувачі (ветерани війни та члени їхніх сімей).

Обґрунтовано, що під організаційно-правовими формами адміністративно-правового забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя необхідно розуміти сукупність законодавчо визначених способів діяльності різних за статусом суб'єктів, спрямованих на реалізацію ветеранами війни та членами їхніх сімей соціально-економічних прав та набуття гарантій, які визначають завдання системи переходу, очікувані результати і характеризують виконавчо-розпорядчий вплив у рамках системи. Систематизовано такі ознаки вказаних форм: зв'язок з цілями, визначеними у самій системі переходу; здатність змінювати правовідносини в рамках системи переходу; зв'язок із суб'єктами системи переходу.

4. Запропоновано під системою правового регулювання системи переходу від військової служби до цивільного життя розуміти сукупність засобів правового впливу держави на учасників системи переходу та уповноважених суб'єктів з метою створення належних умов для їхньої взаємодії на всіх рівнях задля отримання необхідних гарантій та забезпечення участі ветеранів війни в процесах управління громадами. Систематизовано та досліджено законодавчий рівень; підзаконний рівень; рівень актів органів місцевого самоврядування.

5. Систематизовано такі проблеми правового забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя, як: відсутність цілісної концепції переходу від військової служби до цивільного життя; ситуативність нормотворчості в рамках системи переходу; відсутність комплексного законодавчого акту у системі переходу; політизованість нормотворчості у сфері реінтеграції ветеранів війни; неузгодженість рішень суб'єктів нормотворчості; неврахування зарубіжного досвіду правового регулювання системи переходу від військової служби до цивільного життя; неузгодженість дій законодавчої та виконавчої влади; фрагментарність окремих положень законодавчих і підзаконних актів.

6. Узагальнено такі системні проблеми реалізації органами виконавчої влади повноважень в рамках досліджуваної системи, як: 1) дублювання повноважень окремих органів виконавчої влади; 2) недостатній рівень залучення інститутів громадянського суспільства до реалізації повноважень; 3) паралельне існування двох довгострокових стратегічних актів, в яких закріплені однакові повноваження; 4) ризики виникнення конфлікту інтересів в процесі реалізації повноважень; 5) недостатній рівень функціональності.

Запропоновано повноваження органів виконавчої влади у системі переходу від військової служби до цивільного життя поділити на такі групи: 1) установчі (повноваження, які пов'язані з організацією функціонування системи переходу та окреслення кола її учасників); 2) основні (повноваження, які пов'язані з наданням ветеранам війни та членам їхніх сімей комплексу передбачених законодавством соціально-економічних та організаційно-правових гарантій); 3) допоміжні (повноваження, які зумовлені необхідністю вирішення в рамках системи додаткових, забезпечувальних завдань з уточнення правового статусу учасників системи переходу, а також здійснення моніторингу ефективності її функціонування).

7. Доведено, що участь органів місцевого самоврядування у системі переходу від військової служби до цивільного життя зумовлена практикою делегування державою окремих повноважень та необхідністю залучення ветеранів війни до вирішення питань управління територіальною громадою. Констатовано, що в рамках досліджуваної системи органам місцевого самоврядування відведена провідна роль, яка полягає в консолідації ветеранської спільноти, залученні її до сфери управління справами територіальної громади та наданні учасникам передбачених законодавством соціальних послуг.

Виділено такі групи повноважень органів місцевого самоврядування в рамках системи переходу від військової служби до цивільного життя: 1) установчі (полягають у створенні місцевою владою на рівні територіальних громад різних структур, які надають послуги ветеранам війни або забезпечують реалізацію реінтеграційних заходів); 2) розпорядчі (полягають у використанні місцевою владою усіх можливостей для підтримки та реінтеграції ветеранів війни і членів їхніх сімей); 3) комунікативні (дозволяють органам місцевого самоврядування розширювати власні функціональні можливості за рахунок

залучення потенціалу інших, різних за статусом та походженням суб'єктів); 4) бюджетно-фінансові (необхідні на етапі фінансування витрат на соціальну допомогу та підтримку учасників системи переходу). Запропоновано виділити самостійну групу повноважень органів місцевого самоврядування – консультативно-дорадчі, які передбачають інформаційно-аналітичне забезпечення системи переходу на місцевому рівні шляхом надання учасникам усієї необхідної інформації.

8. З'ясовано, що форми діяльності місцевої влади є практичним втіленням її повноважень і надають останнім спрямованості, ефективності та функціональності. У системі переходу ці форми дозволяють досягти стратегічних цілей та пов'язати учасників системи з громадами на рівні залучення до прийняття управлінських рішень та отримання гарантій від держави. Встановлено, що зазначені форми мають правову природу та розглядаються як інструменти здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, в процесі якої здійснюється управлінський вплив на учасників системи переходу.

9. Узагальнено такі концептуальні виміри залучення інститутів громадянського суспільства до забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя: 1) залежно від масштабів залучення (загальнодержавний та місцевий); 2) залежно від характеру співпраці (правозахисний та організаційно-гуманітарний); 3) залежно від суб'єктів діяльності (ветеранський громадський рух та громадські організації, які утворені неветеранами війни).

10. Запропоновано під принципами участі інститутів громадянського суспільства у забезпеченні системи переходу від військової служби до цивільного життя розуміти сукупність вихідних ідей, покладених в основу співпраці влади та громадськості у сфері реінтеграції ветеранів війни та членів їхніх сімей до умов цивільного життя, які є формалізованими, і визначають базові підходи до залучення учасників системи переходу в ці процеси. Систематизовано такий перелік принципів, як: активна позиція учасників системи переходу; координованість дій влади і громадськості; формалізованість співпраці та участі; збалансування інтересів влади та громадськості; обопільна відповідальність за результат; наділення громадськості максимальною функціональністю; продуктивне використання потенціалу громадянського суспільства; можливість громадськості впливати на процес формування та функціонування системи переходу; контроль та підзвітність; довіра та делегування.

11. Проаналізовано такі напрями діяльності інститутів громадянського суспільства, які розкривають їхню роль у системі переходу від військової служби до цивільного життя: організаційно-підготовчий напрям (передбачає залучення громадськості до організаційних заходів у рамках розбудови системи переходу); процедурно-практичний напрям (виконання громадськістю окремих завдань системи через участь у реалізації організаційно-правових заходів); ціннісно-ідеологічний напрям (передбачає залучення громадськості до формування вихідних ідей системи переходу, а також здійснення заходів, які

спрямовані на утвердження ціннісних орієнтирів, важливих для суспільства).

Аргументовано існування таких проблем участі громадськості у системі переходу від військової служби до цивільного життя, як: ресурсна обмеженість (недостатній рівень фінансової підтримки держави, складності в отриманні фінансування від зарубіжних донорів); функціональна обмеженість (відсутність комплексу реальних можливостей впливати на владу, брати участь у нормотворчості та реалізації окремих напрямів державної політики у сфері реінтеграції ветеранів війни); інституційна обмеженість (недосконалість механізмів співпраці громадськості з владою та громадським середовищем); методологічна обмеженість (невизначеність особливої методології взаємодії з владою); соціальна обмеженість (недостатній рівень популяризації можливостей громадянського суспільства та переваг самоорганізації населення на всіх рівнях співпраці).

12. Систематизовано такі недоліки зарубіжного досвіду розбудови системи переходу від військової служби до цивільного життя, як: диспропорції розвитку на рівні зведення пріоритетів до економічного складника або питань надання медичних послуг; організаційна невизначеність та неналежний рівень залучення громадськості до процесів реінтеграції ветеранів війни; лімітованість послуг та підтримки для ветеранів війни; недостатність рівня використання цифрових технологій та сервісів для учасників системи переходу.

Запропоновано імплементувати в Україні такий позитивний зарубіжний досвід розбудови системи реінтеграції ветеранів війни, як: комплексний підхід до процесу реінтеграції ветеранів війни; мультидисциплінарність заходів у рамках системи переходу; застосування моделі «стимул–реакція»; посилення освітнього складника у структурі системи переходу; застосування матеріальних стимулів на етапі звільнення з військової служби; залучення мережі благодійних неурядових організацій для соціально-економічної підтримки учасників системи переходу; проведення потужних адвокаційних кампаній на підтримку ветеранської спільноти та її реінтеграцію.

13. Запропоновано проблеми формування системи переходу від військової служби до цивільного життя поділити на дві групи: внутрішньосистемні (пов'язані зі складнощами реінтеграції учасників усередині самої системи переходу) та зовнішньосистемні (визначаються зовнішніми чинниками, які можуть вплинути на процес впровадження в державі системи переходу). Детально схарактеризовано такі проблеми, як: відсутність сучасної моделі взаємин суспільства та держави, неузгодженість системи управління з потребами ветеранів війни; недостатній рівень спроможності територіальних громад; недосконалість законодавчого регулювання правового статусу і соціального захисту ветеранів війни; надмірна політизованість питань реінтеграції ветеранів війни; стигматизація учасників системи переходу у суспільстві.

Запропоновано прийняти Закон України «Про перехід від військової служби до цивільного життя», в якому слід деталізувати модель «стимул–реакція», яка дозволяє включати у систему переходу тільки актуальні компоненти, запит в яких демонструють самі учасники. З'ясовано, що зазначена модель здатна: забезпечити баланс інтересів ветеранів та влади; гарантувати своєчасність оновлення переліку потреб та виявлення недоліків відповідних стратегій реінтеграції; забезпечити підвищення спрямованості зусиль влади, які концентруються на конкретному результаті.

14. Обґрунтовано необхідність розбудови державно-громадського партнерства, в основі якого є залучення інститутів громадянського суспільства як до суто практичних заходів у рамках реінтеграції ветеранів війни, так і до формування у суспільстві необхідних наративів та ідеологічних засад розвитку ветеранської політики України. Доведено, що потенціал громадянського суспільства слід використати для надання учасникам системи переходу окремих видів послуг, наприклад, психологічна підтримка і супровід; правова допомога і консультування; проведення реабілітаційних заходів та організація дозвілля.

15. Аргументовано, що виявлені проблеми розбудови в Україні системи переходу від військової служби до цивільного життя за природою необхідно поділяти на організаційно-правові (недосконалість законодавства та практики його застосування, недостатній рівень залучення громадськості, надмірна політизація тощо) та соціально-ідеологічні (стигматизація, соціальна відчуженість, маргіналізація тощо). Встановлено, що виявлені проблеми є взаємопов'язаними, що вказує на міждисциплінарний характер досліджуваної системи переходу.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Москвич В.С. Особливості адміністративно-правових відносин в системі переходу від військової служби до цивільного життя. *Правові новели*. 2024. № 22. С. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.13>.

2. Москвич В.С. Характеристика адміністративно-правового механізму забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 383–386. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/90>.

3. Москвич В.С. Проблемні аспекти законодавчого забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя. *Право і суспільство*. 2024. № 1. С. 457–463. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.2.69>.

4. Москвич В.С. Роль органів виконавчої влади в системі переходу від військової служби до цивільного життя. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 1. С. 167–172. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.27>.

5. Москвич В.С. Роль органів місцевого самоврядування у становленні в Україні системи переходу від військової служби до цивільного життя. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 1(61). Р. 154–159. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.1.23>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Москвич В.С. Принципи участі інститутів громадянського суспільства в забезпеченні системи переходу від військової служби до цивільного життя. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 22–23 грудня 2023 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 503–506. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-137>.

2. Москвич В.С. Напрями участі громадськості в функціонуванні системи переходу від військової служби до цивільного життя. *Proceedings of the international scientific conference “Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system”*, Riga, Republic of Latvia, February 7–8, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 218–222. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-51>.

3. Москвич В.С. Досвід розбудови системи переходу від військової служби до цивільного життя США та Великобританії. *Proceedings of the international scientific conference “The latest law developments”*, Wloclawek, Republic of Poland, April 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 165–168. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-39>.

4. Москвич В.С. Досвід розбудови системи переходу від військової служби до цивільного життя в окремих європейських країнах. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2024 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 257–260. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-73>.

5. Москвич В.С. Проблеми розбудови в Україні системи переходу від військової служби до цивільного життя. *Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану* : міжнародна науково-практична конференція, Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 181–184. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-53>.

АНОТАЦІЇ

Москвич В.С. Адміністративно-правове забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2024.

Дисертацію присвячено дослідженню проблем адміністративно-правового забезпечення системи переходу від військової служби до цивільного життя. На підставі ґрунтовного аналізу наукових праць, національного законодавства та міжнародно-правових актів, практики їхнього застосування сформульовано низку наукових висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавчого регулювання та адміністративно-правового механізму функціонування системи переходу від військової служби до цивільного життя.

Запропоновано під системою переходу від військової служби до цивільного життя розуміти сукупність індивідуалізованих елементів, які забезпечують повноцінну реінтеграцію ветеранів війни та членів їхніх сімей до цивільного життя після звільнення ветеранів з військової служби, з метою відновлення усіх необхідних суспільних зв'язків та гарантування належних соціально-економічних стандартів якості життя. Обґрунтовано необхідність застосування в Україні моделі «стимул–реакція» як основи законодавства про перехід від військової служби до цивільного життя, яка дозволяє забезпечити баланс інтересів ветеранів та влади; гарантувати своєчасність оновлення переліку потреб та виявлення недоліків відповідних стратегій реінтеграції; забезпечити підвищення спрямованості зусиль влади, які концентруються на конкретному результаті.

Обґрунтовано необхідність розбудови в Україні державно-громадського партнерства у системі переходу від військової служби до цивільного життя, в основі якої є залучення громадськості до практичних заходів у рамках реінтеграції ветеранів війни, а також до формування у суспільстві необхідних наративів та ідеологічних засад розвитку ветеранської політики України. Обґрунтовано необхідність поділу проблем формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на внутрішньосистемні (пов'язані зі складнощами реінтеграції учасників усередині самої системи переходу) та зовнішньосистемні (визначаються зовнішніми чинниками, які можуть вплинути на процес впровадження в державі системи переходу).

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, ветерани війни, військова служба, громадянське суспільство, державні гарантії, збройний конфлікт, органи місцевого самоврядування, правовий статус, правовідносини, система переходу, соціальний захист, суб'єкти владних повноважень, цивільне життя.

Moskvych V.S. Administrative and legal provision of the system of transition from military service to civilian life. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a candidate degree in law sciences by speciality 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Uzhgorod National University, Uzhhorod, 2024.

The dissertation is devoted to the study of the problems of administrative and legal support of the system of transition from military service to civilian life. Based on a thorough analysis of scientific works, national legislation and international legal acts, and the practice of their application, a number of scientific conclusions, proposals and recommendations aimed at improving legislative regulation and the administrative-legal mechanism of the system of transition from military service to civilian life have been formulated.

It is suggested that the system of transition from military service to civilian life should be understood as a set of individualized elements that ensure the full reintegration of war veterans and their family members into civilian life after the veterans are released from military service, with the aim of restoring all necessary social ties and guaranteeing proper socio-economic standards of quality of life. The necessity of applying the “stimulus-reaction” model in Ukraine as the basis of legislation on the transition from military service to civilian life, which allows ensuring a balance of the interests of veterans and the authorities, is substantiated; guarantee the timeliness of updating the list of needs and identifying the shortcomings of the relevant reintegration strategies; to ensure an increase in the focus of the authorities’ efforts, which concentrate on a specific result;

The necessity of building a public-public partnership in Ukraine in the system of transition from military service to civilian life, which is based on the involvement of the public in practical measures within the framework of the reintegration of war veterans, as well as the formation of the necessary narratives and ideological foundations of the development of Ukraine’s veteran policy in society, is substantiated. The need to divide the problems of forming the system of transition from military service to civilian life into intra-system (related to the difficulties of reintegration of participants in the middle of the transition system itself) and external system (determined by external factors that can affect the process of implementing the transition system in the state) is substantiated.

Key words: administrative and legal mechanism, armed conflict, civil life, civil society, legal relations, legal status, local self-government bodies, military service, social protection, state guarantees, subjects of power, transition system, war veterans.

Підписано до друку 12.08.2024. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1109.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.